

Kari Palin

KÄTKÖ

Kätkö

Kari Palin

KÄTKÖ

Novelleja

Kari Palinin tuotantoa:

JÄLJITYS, rikosromaani 2015

KATUJEN KASVATIT, romaani 2016

PAKO SUOMENLINNASTA novelleja 2016

Kansi: Kari Palin

© 2018 Kari Palin

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-800-108-9

Sisällys

Sellikirjailija	7
Sukututkija	87
Isän syntymäpäivä	106
Kilpimaalaamo	129
Visiitti	144
Kätkö	175
Mäki	187
Pankkikeikka	221

SELLIKIRJAILIJA

I

Sunnuntaiaamuna seitsemän miestä nousi porraskäytävän ylimmälle tasanteelle. Nuori vartija tuli päästämään heidät ovesta käytävään, jonka varrella oli useita ovia. Miehet menivät huoneeseen, joka muistutti tavallista koululuokkaa pulpetteineen; opettajan pöydän takana levittäytyi musta liitutaulu. Katto oli kalteva ja siinä oli kaksi kalterein varustettua ikkunaa, joista näkyi pelkkä harmaa taivas. Miehet noutivat sivupöydältä itselleen tuhkakupit ja valitsivat paikkansa. Joku pani sätkän palamaan. Vartija jätti oven raolleen, istahti tuolille nurkkaan ja riisui vihreän koppalakin päästään.

Hieman päälle kolmikymppinen elinkautisvanki Johansson, jota voitiin pitää kirjallisuuskerhon vetäjänä, oli asettunut tapansa mukaan etummaiseen pulpettiin. Johansson oli onnistunut hankkimaan joka sunnuntaiksi paikalle jonkun kirjailijan. Joskus jopa kaksi samaan aikaan. Hänellä oli lupa käyttää vankilan opettajan puhelinta pitääkseen yhteyttä

kirjailijaliittoon. Kun toissa sunnuntaina paikalle lupautunut kirjailija Hannu Salama oli jättänyt tulematta, oli Johanssonin onnistunut järjestää tilalle nuori naiskirjailija.

– Toivavottavasti se Alpo Ruuth tulee, Johansson sanoi.

– Kuka on luku Ruutin kirjoja? tiedusteli Parkkinen, lyhyt silmälasipäinen mies, jolla oli taitavan kassakaappimiehen maine.

– Mä olen blukannu yhden, joka ilmesty parisen vuotta sitten, sanoi siilitukkainen Selin, hän oli lukenut vankilassa kansakolupohjalta itsensä ylioppi-laaksi asti. – Se kertoo tosta lähitienoon kundien elämästä viiskytluvun loppupuolella.

– Sen kirjan nimi on Kämppä, tiesi Hyrske, jonka tummat hiukset riippuivat pitkänä poninhäntänä selässä. – Moni vois luulla nimen perusteella, että se kertoo jostain metsureista hahaha.

– Mitäs muuta se on skrivannu? Selin uteli.

– Antaa kaverin itte kertoa, Johansson sanoi.

– Mä luin viime viikolla Papillonin, sanoi mursuviiksinen Rehn. – Semmosen kirjan kun väsäis, niin vois elellä herroiks. Siis jos se käännettäis monille kieleille niinku se Papilloni.

– Ei onnistu härmässä, meiltä puuttuu Pirunsaari, sanoi Parkkinen. – Kuka nyt olis kiinnostunu stoorista, joka kertois vaikka täältä Sörkasta? Tai jostain Konnunsuolta tai Kakolasta.

Syvälähti, kaksikymmentäkuusivuotias keskipitkinen mies, nojasi taaksepäin tuolissaan ja sanoi: – Eihän hyvä kirja siitä kiinni ole, missä maassa se on skrivattu. Saihan se Sillanpääkin Noobel-palkinnon.

Parkkinen oli sanomaisillaan jotain, kun käytävältä kuului ääniä. Kohta oviaukkoon ilmestyi vanhempi vartija seurassaan pitkä, vaaleahiuksinen ja -partainen mies, jonka olalla riippui laukku. Vanhempi vartija poistui saman tien, kun mies astui huoneeseen.

– Tervehdys, tulija sanoi.

Miehet vastailivat. Vartija sulki oven ja osoitti miehelle paikan opettajan pöydän äärestä.

– Mä olen Alpo Ruuth ja tarkoitus olis kai puhua mun kirjoista, mies sanoi ja laski olkalaukun pöydälle.

– Kiva että pääsit tulemaan, Johansson sanoi.

– Virkistävä aamukävely tuolta Flemarilta, Ruuth sanoi. – Täällä saa näköjään polttaa. Saanko mä panna askin kiertämään?

– Eiköhän se käy, vartija sanoi.

Ruuth ojensi rasian Norttia lähellä istuvalle Johanssonille. Sitten Ruuth istahti opettajanpöydän reunalle.

– Mä olen asunu pienen ikäni tossa lähikulmilla, hän sanoi. – Että kyllä tää paikka tuttu oli jo nössinä, varsinkin noi muurit ja vartiokopit. Tais tää herättää kaikenlaisia pelottaviakin kuvitelmia. No, nyt mä

pääsin lopulta käymään täällä sisäpuolellakin. Paljonko teitä muuten on täällä kaiken kaikkiaan?

– Noin viisisataa, vartija kertoi.

– Vielä kuusikymmentäluvulla oli jopa kahdeksansataa, Johansson lisäsi, sytytti tupakan ja antoi askin eteenpäin.

– Eiks tän mestan nimi ollu aikanaan Helsingin kuritushuone? Ruuth kysyi.

– Nykyään nimi on keskusvankila, mutta joka äijällä on kyllä kuritushuonetuomio, Parkkinen sanoi.

– Mitä eroa on kuritushuone- ja vankeustuomiolla? Ruuth kysyi.

– Kurivangeilla on luokat: pakkoluokka, oppiluokka ja koeluokka, Parkkinen kertoi. – Aluks täytyy lusia suljetulla ja väsätä sellissä esimerkiksi matonkuteita tai kirjekuoria. Sitte aikanaan pääsee muuttamaan muiden joukkoon ja johonkin duuniin. Eihän siinä sen kummempaa eroa ole. Vanki kuin vanki.

– Mennäkseni päivän aiheeseen, niin montako kirjaa sä olet julkassu? Johansson kysyi. – Se Kämppähän ei ollu kai eka?

– Eka oli nimeltään Naimisiin, se Kämppä ilmesty pari vuotta myöhemmin, Ruuth sanoi ja kaivoi laukustaan kirjan. – Ja viime vuonna tää Korp-raali Julin. Lukekaa jos kiinnostaa. Mä jätän sen tänne.

Johansson kävi ottamassa kirjan vastaan ja selaili sitä paikallaan.

– Ai tää liittyy sotaan.

– Ei sitä kai varsinaiseksi sotakirjaks voine lukea, Ruuth sanoi. – Vaikka sotahan siinä on kyllä koko ajan taustalla. Se perustuu aika pitkälti mun faijan muistiinpanoihin ilmavalvonta-ajalta Eestiluodon saarella. Ja moniin haastatteluihin ja tietysti mun mielikuvitukseen.

– Oliko toi kova duuni? Syvälahti kysyi.

– Pakko myöntää, Ruuth sanoi. – Kaikkiaan syntyy tuhatkunta liuskaa, joista tuli sitte karsittua veks satoja sivuja. Parisen vuotta siinä tais hurahtaa.

– Elääks tolla työllä? Parkkinen uteli.

– Siinä ja siinä, jos meinaan onnistuu saamaan apurahaa. Onhan se semmosta taiteilua. Onneks vaimolla on vakituinen duuni heheh.

Syvälahti sai eteensä kiertävän tupakka-askin ja poimi siitä yhden ja antoi seuraavalle. Hänen teki mieli esittää Ruuthille kysymys siitä, miten kauan käsikirjoitukset yleensä viipyivät kustantajalla, ennen kuin sieltä vastataan. Hän päätti kuitenkin odottaa sopivampaa hetkeä ja sytytti tupakan.

Puheltiin Ruuthin kirjoista ja varsinkin *Kämpästä*, jonka tapahtumat sijoittuivat pääasiassa Sörnäisten alueelle. Välillä siirryttiin käsittelemään vankilaelämää, josta Ruuth tuntui olevan kiinnostunut. Hän sai kuulla kuvauksia tapahtumista, jotka

saivat hänet pudistelmaan päättään, pyöristämään silmiään ja toisinaan nauramaan muiden mukana. Ruuth oli sitä mieltä, ettei ollut mitenkään epärealistinen ajatus, että hänkin voisi olla yksi heistä. Liittyihän hänenkin nuoruuteensa vaihteita, jolloin moni asia olisi voinut ratketa toisin.

– Mulla kävi tsägä, että mä sain itteni pysymään duunissa, Ruuth sanoi ja naurahti. – Yhtä hyvinhän mä olisin voinu lähteä niitten kelkkaan, jotka alko dokaamaan ja vääntämään siinä välissä brekkiksiä sun muita keikkoja. Se voi joskus olla aika pienestäkin kiinni. Mä olin byggalla varastomiehenä ja yritin siinä samalla lukea ja kirjoitella.

– Jotkut syyttää himan olosuhteita siitä, että elämä on menny vituralleen, Selin sanoi. – Mä en. Meitä oli neljä pentua, kaks systeriä ja minä ja broidi. Niillä on menny elämässä ihan hyvin. Ainoostaan minusta tuli ekaks katupoika ja sitä tietä laitospasvatti ja nyt ollaan jo neljättä kertaa lusi-massa. Ei himassa mun mielestä mitään vikaa ollu.

– Olethan sä sentään lukenu linnassa ittes ylioppilaaks saakka, Parkkinen sanoi.

– Se nyt on ihan toinen juttu se, Selin sanoi. – Se johtuu yksinkertaisesti siitä, että täällä huolehtii muut siitä puolesta, mikä mulla itellä on jääny kehittymättä. Mun superego eli yliminä on jääny jostain syystä vajaaks. Ja silloinhan ihminen on aika

kusessa, kun sillä ei ole sisäistä itsekuria, moraalista minää. Mutta kyllä...

– Eiks noi tommoset jutut kuuluis kallonkutistajan vastaanotolle eikä tänne? keskeytti takana istuva Porkka, joka pysytteli yleensä vaiti.

– Jos pysyttäis enemmänkin kirjallisuuden alueella, Johansson sanoi.

Seurasi sopiva hiljaisuus, joten Syvälahti päätti käyttää tilaisuutta hyväkseen.

– Mulla olis tällöinen juttu. Mä olen lähettänyt kustantajalle käsikirjotuksen nelisen kuukautta sitte. Meneeks siinä yleensäkin näin kauan? Meinaan ettei se vaan ole kadonnu jonnekin, joutunu vahingossa vaikka jätepaperin joukkoon.

– Onks se romaani? Ruuth kysyi.

– Joo. kolme ja puol sataa liuskaa. Otavan kustantamoon lähetin.

– Kyllä ne voi kestää vaikka puol vuotta. On kokemusta, Ruuth sanoi. – Onks se muuten kirjoitettu kynällä vai koneella?

– Koneella naputtelin. Mulla on semmonen snadi matkakone, Syvälahti sanoi.

– Venttaat vaan kärsivällisesti. Kyllä sä vielä vastauksen saat. Saanko mä udella mitä se käsittelee?

– Meikälaisten elämää, Syvälahti sanoi. – Epäsosiaalisten nuorten ongelmia.

– Jos hyvin käy ja ne on kiinnostuneita, se tarkoittaa usein aika kovaa duunia sen käsikirjotuksen kimpussa. Ne meinaan harvoin hyväksyy sitä sellaisenaan julkastavaks. Oletko sä jo kauankin kirjoittelu?

Huomion kohteeksi joutuminen sai Syvälahden kasvot kuumenemaan.

– Mä alotin vuosi sitten, kun tulin tänne. Systeri hankki mulle kirjoituskoneen. Ettei mene tää lusi-misaika ihan hukkaan. Nytkin väsään yhtä stooria Tukholman ajoilta.

– Kuulostaa hyvältä ratkaisulta, Ruuth sanoi. – Onks sulla paljonkin vielä jäljellä, istuttavaa meinaan?

– Vajaa kuukausi, Syvälahti sanoi.

– Toivottavasti et lopeta siihen kirjoittamista, Ruuth sanoi.

– Ei olis tarkoitus, Syvälahti sanoi.

– Syvälahti on semmonen sellikirjailija, Parkkinen sanoi. – Siviilissä ei synny muuta tekstiä kuin korkeintaan väärennetty allekirjoitus. Linnassa sitten jatkuu taas kirjailijan ura.

– Voithan sä tietysti kirjoittaa kustantajalle ja tiedustella tilannetta, Ruuth sanoi Syvälahdelle.

– Jaa, hyvä tietää.

– Onks täällä muitakin, jotka harrastaa kirjoittamista? Ruuth tiedusteli.

Pari kättä nousi. Ruuth kannusti kaikkia jatka-
maan. Hänen mielestään se oli jo pelkästään mielen-
terveyden kannalta suositeltavaa puuhaa; sai mah-
dollisuuden synnyttää jotakin ihan omaa tässä aika
kaoottisessa maailmassa. Runsas tunti vierähti kuin
huomaamatta. Vartija nousi tuoliltaan ja asetti lakin
päähänsä.

– Valitettavasti on lopetettava, hän sanoi ja avasi
oven.

Alettiin siirtyä käytävälle. Ruuthia kiiteltiin ja
pyydettiin käymään toistekin. Hän oli valmis tule-
maan. Vanhempi vartija lähti viemään Ruuthia alas
portaita.

Viikonloppuisin sellien ovia ei lukittu, joten kulku
kerrosten välillä oli vapaata. Syvälahden selli si-
jaitsi itäisen osaston kolmannessa kerroksessa. Sel-
lissä oli kerrossänky, mutta Syvälahti asui yksin;
hän oli saanut siihen luvan apulaisjohtajalta vedot-
tuaan kirjoitusharrastukseensa. Sitä paitsi kukapa
olisi sietänyt koko illan kestäväää koneen naputusta
samassa kopissa? Oven ja kerrossängyn välissä sei-
soi korkea kaappi. Vastapäisellä seinällä oli pöytä ja
kaksi jakkaraa. Pöydällä lepäsi pieni vihreä kirjoi-
tuskone, pahvikansio ja pinkka puhdasta paperia.
Pöydän yllä seinässä törrötti lamppu, jossa oli pelti-

nen varjostin. Ovisuun nurkassa nökötti musta kannellinen palju iltaa ja yötä varten; päivisin pääsi käyttämään kerroksen tai työpaikan vessoja.

Syvälähti kaivoi kansista viimeksi kirjoittamansa liuskan ja istahti lukemaan. Siinä oli menossa kiihtynyttä sananvaihtoa miehen ja naisen välillä. Syvälähti yritti lukea tekstiä nopeasti ja kuin ulkopuolinen. Hän vaikutti tyytyväiseltä, ehkä parissa kohtaa pitäisi hieman tiivistää. Yksi asia oli kuitenkin käynyt selväksi: hänen olisi kerrytettävä sanavarastoaan, ja sitä taas oppi parhaiten lukemalla. Nytkin hänellä oli kolme kirjastosta lainaamaansa kirjaa, joista menossa oli Tauno Kaukosen romaani *Klaani*, jonka hän oli lukenut jo kahdesti aikaisemminkin.

Hän pani liuskan takaisin kansioon ja nousi lämpöpatterin päälle ja katsoi ikkunasta kaltereiden loimitse ulos. Aamuinen sumu oli haihtumassa. Vastapäätä kohosi yöselliosastojen punatiilinen siipirakennus. Vasemmalla näkyi kaistale muuria ja sen takana kellastuneita puita. Pihalta kantautui puhetta ja hiekan rasahtelua askelten alla. Ulkoilu oli alkanut. Syvälähti päätti mennä kävelemään.

Ulkoilupiha muodostui muurin ja kahden rakennussiiven väliin jäävästä aukioista. Kolme vartijaa seisoi sivummalla. Pihalle oli kertynyt puolisisensataa miestä. Osa muodosti pieneitä ryhmiä, osa käveli tai juoksi pihaa ympäri. Painonnostolavalta kuului

Kirja sisältää kahdeksan novellia. ”Sellikirjailija” on kertomus miehestä, joka on kirjoittanut vankilassa romaanin ja elättelee haaveita kirjailijan urasta; päästyään vapaaksi ei elämä kuitenkaan tahdo sujua odotusten mukaisesti. ”Sukututkija” on tarina miehestä, joka löytää tutkimustensa avulla etäisen sukulaisen, jota päättää mennä tapaamaan. ”Isän syntymäpäivä” on kuvaus nuorukaisesta, joka saa päähänsä viedä irtolaiselämää viettävälle isälleen syntymäpäivälahjan. ”Kilpimaalaamo” kertoo päivästä keskusvankilan verstaalla, jossa kahden miehen tehtävänä on liikennemerkkien painaminen. Novellissa ”Visiitti” päähenkilö tahtoo tavata miehen, joka on kohdellut kaltoin hänen nuoruuden rakastettuaan. Niminovelli ”Kätkö” kertoo kahden pikkupojan löytämästä huumekätköstä, joka tuottaa toisen pojan isälle riskitirittaisen tilanteen. ”Mäki” on kuvaus miehestä, joka tahtoo irtautua tenuasteelle ajautuneesta porukasta. Novellissa ”Pankkikeikka” kaksi syrjäytynyttä miestä päättää panna kerralla raha-asiansa kuntoon.

Kirjan päällys: Kari Palin

